



A88/06 CO:2073178

8 februari 1988

TRENDS IN SOVJET BEINVLOEDING

Op een vergadering in januari 1987 in Warschau spraken de secretarissen voor internationale aangelegenheden van de communistische partijen van de Warschaupactlanden over de actuele en lange termijn doelstellingen van de buitenlandse politiek. Door de deelnemers, onder wie JAKOVLEV, secretaris van het Centraal Comité van de CPSU en lid van het Politburo, en DOBRYNIN, hoofd van de Internationale Afdeling van het Centraal Comité van de CPSU, werd vastgesteld dat "de in het kader van het Internationale Jaar van de Vrede (1986) ontplooidde activiteiten van de socialistische staten (...) een gunstige invloed hebben gehad op het politieke klimaat in de wereld en op de internationale publieke opinie. (...) Dit betekende een nieuwe impuls voor verschillende politieke partijen, maatschappelijke groeperingen en religieuze organisaties in de strijd voor ontwapening, veiligheid, samenwerking en vrede."

De strategie ten aanzien van de doelgroepen over de grenzen werd door DOBRYNIN later in het jaar nog eens nader gepreciseerd.* Hij stelde dat het vooral zaak was om de wereldwijde basis van de vredesbeweging te verbreden door nieuwe maatschappelijke sectoren en groeperingen erbij te betrekken. Hij wees op de goede ervaringen die hiermee waren opgedaan tijdens het internationale forum in Moskou in februari 1987.** Daaraan namen mensen deel met zeer uiteenlopende maatschappelijke achtergronden: vertegenwoordigers van kunst en cultuur, wetenschap, politiek, zakenwereld. Een en hetzelfde doel verbond echter allen, aldus DOBRYNIN, 'het instandhouden van de vrede'.

Overigens liet DOBRYNIN niet na op te merken dat 'de vredesstrijd in ons tijdgewricht een organisch en noodzakelijk deel is van de strijd voor democratie en sociale vooruitgang' (en daarmee van de klassenstrijd). Ook nadien is er in deze zin over de vredesstrijd gesproken. Zo schreef de Pravda op 5 oktober 1987 dat de oproep tot nieuw denken niet betekende dat nu van ideologische strijd zou worden afgezien: "Wij zijn niet van plan onszelf voor onze ideologische tegenstanders te ontwapenen en van klassenstrijd of marxistische standpunten afstand te doen. Vreedzame coëxistentie sluit ideeenstrijd niet uit."

*Marxist Review (9/87)

**zie FOCUS A87/13 dd 31 maart 1987

Een model voor de wijze waarop de Sovjets zich voorstellen hun initiatieven ingang te laten vinden in het politieke en maatschappelijke leven in het buitenland wordt gevonden in een artikel van KAPITSA, directeur van het Instituut voor het Verre Oosten van de Academie van Wetenschappen.* Hij beschrijft het veiligheidsconcept voor Azië en Oceanië en stelt dat dat alleen kan lukken als men langzaam en eenvoudig begint, bijvoorbeeld met bilaterale consultaties, "misschien niet meteen op regeringsniveau maar op fora van wetenschappers, politieke experts, figuren uit het openbare leven. Daardoor kan er in belangrijke mate rekening worden gehouden met de belangen van de individuele staten terwijl bovendien een gunstig klimaat kan ontstaan voor het bespreken van problemen, eerst op kleinere regionale bijeenkomsten en later op een gezamenlijke conferentie met alle betrokkenen."

Volgens dit model vonden er inmiddels onder de vlag van de overkoepelende organisatie van Sovjet vriendschapsverenigingen en van het Sovjet Culturele Fonds ontmoetingen plaats van (Sovjet) 'prominenten uit het openbare leven', met Amerikanen (in delegaties van het CHAUTAUGA Instituut en de George SOROS Stichting), Fransen ('Initiative 87') en Japanners.

Ook van GORBACHOV zelf zijn uiteraard tal van uitspraken te vinden over de wijze waarop de buitenlandse politiek van de Sovjetunie gepresenteerd dient te worden aan, en met behulp van, het internationale publiek. Zo wendde hij zich bijvoorbeeld op 17 september in een Pravda artikel rechtstreeks tot het internationale publiek met een uitnodiging na te denken over het door hem gepropageerde internationale veiligheidsstelsel. Hem stond een 'Wereldadviesraad' voor ogen waarin "bekende wetenschappers, politici en figuren uit het openbare leven, vertegenwoordigers van internationale maatschappelijke organisaties, mensen uit de wereld van kunst en cultuur, winnaars van bekende internationale prijzen en onderscheidingen" zouden moeten samenwerken. Zoals bekend zou deze Wereldadviesraad in januari 1988 gestalte krijgen in de vorm van een 'Foundation for the Survival and Development of Humanity'.**

Een zwaartepunt in de op het westen gerichte publiciteitscampagnes van de Sovjetunie vormt het thema van het afbreken van de 'valse vijandbeelden', zoals het beeld van 'het rode gevaar', 'het rijk van de duivel'. Vertrouwenwekkende maatregelen moeten deze vijandbeelden ondergraven en vervangen door het op samenwerking gerichte 'nieuwe denken'. De omstandigheden in de westerse wereld zijn gunstig voor een overgang naar het nieuwe politieke denken. Uit allerlei opiniepeilingen blijkt bijvoorbeeld dat men in zich in steeds mindere mate bedreigd voelt door de Sovjetunie: GORBACHOV's nieuwe denken laat niet na indruk te maken en komt bij velen als serieus en oprecht over. Uitspraken van vooraanstaande politici in Oost Europa geven aan dat men deze signalen van klimaatsverandering in de westerse politiek nauwgezet volgt en dat men zich zeer bewust is van de mogelijkheden :

"De oude anticommunistische leugen van het gevaar uit het oosten is de laatste tijd sterk aangetast. Uit alle sociologische enquêtes in de Bondsrepubliek en in andere westeuropese landen komt een ding duidelijk naar voren: de meerderheid van de bevolking is ervan overtuigd dat de politiek van de Sovjetunie, en van de gehele socialistische gemeenschap, met de veelvuldige ontwapeningsvoorstellen de vrede dient en met name de Europese veiligheid op een hoger plan brengt. Eveneens tonen deze opiniepeilingen hoe snel de overtuiging terrein wint dat de bewapenings- en confrontatiepolitiek van de

*Izvestia 28 juli 1987

**zie FOCUS A88/04 dd 20 januari 1988

meest agressieve krachten in de Verenigde Staten een belangrijke bedreiging van de vrede betekent. Deze bewustzijnsverandering is volkomen normaal."*

"Het wordt voor de anticommunisten in het westen steeds moeilijker het kunstmatige beeld in stand te houden van de Sovjetunie als een militaire, ondemocratische staat die voortdurend zint op expansie. Peilingen in de Verenigde Staten en Westeuropa geven aan dat dit hersenspinsel van de confrontatie het moet afleggen tegen de vernieuwingen en openheid in de Sovjetunie en tegen de constructieve buitenlandse politiek. De populariteit van de Sovjetunie en van de Sovjetleiders in het buitenland, zowel bij de bevolkingen als bij de intelligentsia, is nog nooit zo groot geweest."**

In de Sovjetpropaganda was in 1987 eveneens een belangrijke plaats ingeruimd voor het thema van de Kernwapenvrije Zones, in Europa en Azië maar ook op de wereldzeeën. Hiermee wordt ingespeeld op de discussies in het westerse bondgenootschap over de nucleaire doctrines. De door de Sovjets gekoesterde internationale groep van Generaals voor de Vrede legde begin oktober 1987 vast dat 'een noodzakelijk constructieve discussie er toe zou moeten leiden dat een toekomstige NAVO doctrine gebaseerd is op volledige afschaffing van kernwapens.'

Al gedurende een reeks van jaren worden de publiciteitscampagnes van de Sovjetunie gekenmerkt door een fixatie op 'het afwenden van een dreigende kernoorlog'. Alles is ondergeschikt aan 'het overleven van de mensheid'. De principiële verschillen tussen het westers-democratische en het communistische maatschappijmodel, zoals bijvoorbeeld op het gebied van meningsuiting, informatievoorziening, godsdienst, vergadering en organisatie, worden daardoor voorzichtig naar de achtergrond gemanoeuvreerd. Het nieuwe denken vereist bovendien dat deze tegenstellingen tussen de maatschappelijke systemen niet van invloed mogen zijn op de relaties tussen de systemen, die daardoor schijnbaar gelijkgeschakeld worden. Deze suggestie van gelijkwaardigheid wordt nog versterkt door talrijke oproepen en verklaringen over 'gemeenschappelijke verantwoordelijkheid voor het overleven', 'gemeenschappelijke oplossing van wereldproblemen', 'gemeenschappelijk denken en handelen', 'gemeenschappelijke veiligheid', etc. Het Sovjetoffensief op het gebied van de (economische) mensenrechten (recht op arbeid, op huisvesting etc.) zoals dat in 1987 vorm kreeg*** moet ook gezien worden in het licht van deze pogingen een opwaardering en legitimering van het communistische systeem te bewerkstelligen in de richting van een, naar westerse maatstaven, ook heel acceptabel bestel.

*Prof. Dr. O. RHEINHOLD, lid van het Centraal Comité van de SED en rector van de Academie voor Maatschappijwetenschappen, in HORIZONT 7/87

**Prof. Dr. PRIMAKOV, kandidaatlid van het Centraal Comité van de CPSU en directeur van het Instituut voor Wereldeconomie en Internationale Betrekkingen (IMEMO).

***zie FOCUS A88/005 dd 25 januari 1988